

Girona: ciutat educativa. Classes de quilòmetre zero

Girona és una ciutat que ofereix matèria educativa des de molts àmbits. Hi ha rutes creades, establertes i fixades, però també n'hi ha d'altres que qualsevol de nosaltres pot preparar. Us en volem proposar una que hem elaborat després de recórrer a peu gran part dels seus carrers.

Text > **DAVID PAGÈS** i **CASSÚ**, professor i escriptor

«L'educació genera confiança. La confiança genera esperança.
L'esperança genera pau.»

CONFUCI

Un dels actius més valuosos que té un país és, incontestablement, l'educació del seu jovent, tant en el sentit cívic i de comportament social com en el d'ajudar algú a desenvolupar les

seves facultats físiques, intel·lectuals i morals, però també en el de transmetre actituds, coneixements o formes de cultura.

Avui dia, els mitjans de què disposa l'escola per al conreu de l'educació són

molts i variats. Les tecnologies que han anat apareixent aquestes darreres dècades han obert camins que projecten possibilitats i recursos incomputables. Cal saber-les utilitzar a favor nostre. Hi ha, tanmateix, un model de classe que mai no ens cansarem de proposar, de suggerir i, si és possible, de practicar. Ens referim a viatges culturals arreu del país que, relacionats amb les diferents àrees, motivin o consolidin aprenentatges.

En una època en què es parla molt de treball interdisciplinari, és a dir, de projectes de temes diversos amb activitats competencials que interrelacionen diferents àrees, què millor que un viatge d'aquestes característiques per vincular aprenentatges i reforçar-los? A final de l'ESO, per exemple? A part de ser un cultiu de bona amistat i de convivència, seria una magnífica manera d'exemplificar i relacionar molts dels sabers obtinguts a les aules. A més, serviria per conèixer més a fons Catalunya i valorar-ne les característiques.

És clar que també es poden fer sortides puntuals —en moments diferents de l'etapa escolar— per la població on hi ha el centre educatiu corresponent. Estem plenament convençuts que

>> Monument a Josep Pla, escultura de Pia Crozet situada enmig de la plaça de Josep Pla de Girona. (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. JORDI S. CARRERA.)

aquestes sessions, que podem anomenar «classes de quilòmetre zero», permeten un creixement humà formidable i alhora faciliten l'aprenentatge de coneixements de matèries diferents i, una cosa molt important, entrelligar-los. Com que aquesta publicació té la seu a Girona i al mateix temps porta el nom de la ciutat, situem-nos-hi.

Una ruta educativa a partir de rètols

La vegetació educativa que cobreix Girona és exuberant. Les oportunitats que ofereix són interessants i extraordinàries, i es poden dur a la pràctica a partir d'activitats ben variades: crèdits de síntesi, jocs d'escapada (*escape rooms*), gimcanes, rutes...

Qualsevol d'aquestes possibilitats permet impulsar l'obtenció o la consolidació de coneixements i la creació de treballs interessants, amb aportacions noves, que fàcilment tenen recorregut a les xarxes en l'univers d'Instagram, TikTok, Twitter i altres de semblants. I és que el grau d'implicació i difusió que poden encomanar totes aquestes activitats, transportades amb els mitjans més adients i atractius, és colossal.

La nostra proposta segueix de manera especial el fil de les àrees de llengua i literatura, de les quals som professors, i consisteix a extreure material educatiu a partir de rètols de tota mena que hem trobat pels carrers de la ciutat, alguns dels quals són aprofitables per a l'aula mateixa i alguns altres demanen, preferentment, la nostra presència al lloc on són.

Els podem agrupar en quatre grups. El primer es compon de rètols de locals comercials, alguns dels quals ens proporcionen material (en forma d'errades lingüístiques) que, amb la cura i l'elegància adequades i amb sentit constructiu, permeten entrar d'una manera atractiva en temes que abasten molts camps de la llengua, especialment l'ortografia. Aquest exercici també és una manera de fer viva la llengua, de fer-la visible fora dels llibres i de connectar-la amb la vida de cada dia.

De la mateixa manera que és bo fer conèixer les normes de la llengua, també ho és destacar el caràcter divertit i lúdic que pot tenir. En aquest sentit, el segon grup de rètols comprendria els que contenen jocs de paraules o elements gràfics (cal dir que a Girona n'hi ha un munt), de manera que, com a do-

cents, ens poden servir per comentar a classe determinades explicacions, amanir-les adequadament i proposar determinats exercicis lingüístics que busquen l'entreteniment i el gaudi.

El tercer grup està format pels rètols amb missatges, a parer nostre atractius, inspiradors, originals... i, en alguns casos, profunds —potser poc coneguts i que no solen sortir en guies—, però que insten a fixar-s'hi d'una manera especial i a comentar-los conjuntament.

Finalment, i ja entrant en el quart grup, posem l'atenció en indicadors relacionats amb escriptors o escriptores (carrers, monuments, plaques...), a partir dels quals es poden portar a terme nombroses activitats. Cal dir que els rètols pertanyents als dos primers grups els podem «utilitzar» sense sortir de classe; els dels dos restants, millor *in situ*.

Una mar d'exemples

Amanim-ho tot plegat amb exemples? Quant al primer grup, el de les errades lingüístiques que hi ha en alguns rètols comercials, cal dir que la majoria estan relacionades amb l'accentuació. Hi influeix negativament el fet que encara està massa estesa la idea que les majúscules no s'han d'accentuar, quan no és així: han de seguir les mateixes normes d'accentuació que les minúscules.

Heus ací algunes de les que, pels carrers de Girona, hem vist en més d'una ocasió: *automobil, café, clinica, copies i fotocopies, decoracio, electric, esglesia, ecologica, estetica, farmacia, mobil, optica, industria, reparació, Santa Eugenia, serveis minims, super-ficie...*

Les preposicions també són un camp en què cal parar una atenció especial. Sobretot en les preposicions compostes, com ara *des de* i *per a*, que són les que generen els errors més freqüents. Cal recordar, d'una banda, que el grup *des de* va separat i que cal utilitzar la preposició *per a* quan hi ha un sentit de destinació. Heus ací algunes de les incorreccions que hem localitzat: *preus desde 70 €, còpies desde mòbils, tallers per nadons, roba i accessoris pel motorista, mascaretes per nens, moda i complements per home, habitatges per la gent gran, perruqueria per homes, aparcamnt només per socis, venda de productes per piscines,*

>> Bust en homenatge a Prudenci Bertrana, obra de Ricard Guinó, situat a la plaça de Catalunya. (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. JORDI S. CARRERA.)

descomptes per estudiants universitaris, pistes exclusives per la pràctica de les botxes...

Quant al tema de les consonants, en podríem esmentar diferents casos, però ens volem aturar en el nom d'un carrer l'errada del qual caldria esmenar. És a la zona de Sant Narcís, a prop de l'Escola Àgora. Diu: «Passeig de Ramon Berenguer II, *Cap d'Estopes*, compte de Barcelona 1052-1082». Caldria canviar-hi *compte* per *comte*.

>> Placa de la casa on va néixer Aurora Bertrana, al carrer de les Hortes de Girona. Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. EL PUNT (LLUÍS SERRAT).

Una altra de les més freqüents és la d'utilitzar infinitius com a prohibicions: *no tocar, no passar, no aparcar aquí...*, quan el que cal és fer servir el present de subjuntiu en segona persona del plural: *no toqueu, no passeu, no aparqueu aquí*.

Fixem-nos ara en alguns rètols que ens criden l'atenció pel fet que permeten jugar amb la llengua i augmentar-ne els recursos creatius. Heus ací alguns dels que tenim aplegats: *Retro-bar* (ben trobada aquesta connexió entre el verb *retrobar* i el substantiu *bar*); *Probocador* (és el nom d'un restaurant en què la *b* provocadora fa mirar); *El restaurant La Poma és la pera!* (la *o* té forma de poma i el joc de paraules amb fruites és ben trobat); *Petjada* (nom d'una sabateria en què la *P* té forma de peu); *Nova Cuina* (la *o* de *nova* és un fogó)... És clar que també n'hi ha alguns que juguen amb la supressió d'alguna de les lletres: *Cafè Parèn(t)si*; *GSTIO* (arquitectura i immobiliària)...

En aquest mateix grup, també ens podem referir als que incorporen l'expressiu sufix *giro-*, format a partir del topònim de la ciutat. N'hi ha un bon nombre: *GiroAliment*; *Girocasa*; *Girocwork* (lloguer de despatxos, coteball, domiciliació); *Extintors Girofoc*; *Giro-Fusta, SL*; *GiroEnvans*; *Girogestions* (assessoria i gestoria); *Giroimmobles*; *Girolingua* (escola d'idiomes); *Giro-clinic*; *Giropa, Giro Rètol...* En aquest apartat podríem incloure la paraula *Girocleta*, que és com es designa la xarxa ciclista de l'Ajuntament.

Així mateix, és simpàtica la combinació de mots catalans amb mots d'altres llengües; per exemple: *Inkpressió Ecològica* o *Llibreria lowcost*. A banda d'això, hi ha alguns establiments i productes dels que ofereixen que inclouen el nom del carrer on estan ubicats, com ara al carrer dels Ciutadans, la *Copisteria Ciutadans* o *El Te dels Ciutadans* (botiga de te).

Passem al tercer grup, el dels misatges originals que conviden a ser comentats i treballats. En compartim alguns. N'hi ha un que és a la façana dels Serveis Mèdics de Girona, al car-

rer de Josep M. Gironella, número 11. Hi apareix transcrita una citació del doctor Ciril Rozman i Borstnar (Ljubljana, 1929), un metge català d'origen eslovè: «Només una bona persona pot ser un bon metge».

Un altre que sempre ens insta a aturar-nos-hi és al carrer de la Rutlla. Diu, de manera ben visible: «En aquest edifici sobreviu el molt honorable artista i creatiu Oriol Tuca Vancells. El Veïnat Pavelló núm. 6». Es tracta d'una placa que certament crida l'atenció.

Al carrer de la Cort Reial hi descobrim aquestes paraules: «Avui fa cinquanta anys que vaig néixer en el número 16 d'aquest carrer (M. Carme Ribas i Mora Girona, 21 de febrer 1947-1997)». Maria Carme Ribas, filla dels fundadors de la desapareguda Granja Mora i primera dona pendonista de la Confraria de Jesús Crucificat dels Marnaies de Girona (1988), és un personatge molt singular i estimat a la ciutat.

«És quan dormo que hi veig clar», de J. V. Foix. Aquest vers, escrit en guix sobre l'arc de la porta de la Facultat de Psicologia de la Universitat de Girona, es presta a molts comentaris. Fa molts anys que hi és. Només aquest fet ja té un valor extraordinari.

I a continuació, passem al quart grup, el que fa referència a plaques que fan esment de persones vinculades amb el món de les lletres, a partir de les quals animem a fer recorreguts, que, òbviament, es poden ampliar. A cada rètol hi podria haver codis QR que facilitessin informació útil sobre la persona i l'obra que s'hi recorden i, a partir d'aquí, es podrien elaborar projectes.

Causa una sensació agradable veure que en qüestió de pocs metres comparteixen veïnatge noms rellevants de la llengua i la literatura catalanes. Sortim de la plaça dedicada a Dolors Condom i Gratacòs, docent, investigadora i escriptora (Palamós, 1926 - Girona,

>> Monument a Carles Rahola, obra de Francesc Torres Monsó, a la rambla de la Llibertat de Girona. (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. JORDI S. CARRERA.)

>> Escultura de bronze del doctor Laureà Dalmau i Pla, davant la Casa de Cultura de Girona.
(Foto: DANIEL BONAVENTURA)

2016), que trobem on la carretera de Barcelona fa cantonada amb el carrer de Francesc de Ciurana. Pocs metres més avall, hi ha el carrer de Joan Maragall. I, en acabar aquest, la plaça de Salvador Espriu. Ben a prop, al carrer de l'Albereda (a prop de la plaça de Catalunya), hi ha el monument dedicat a Jacint Verdaguer. Gairebé a tocar, a la plaça del Vi, una inscripció ens indica el lloc on va néixer Ferran Agulló i Vidal (1863-1933), un periodista que l'any 1908 batejà el litoral gironí amb el nom de Costa Brava.

Llavors agafem el carrer dels Abeuradors, que ens mena a la Rambla. A l'inici hi trobem aquesta informació: «En aquesta casa, seu de la tertúlia de la Cova de can Viñas, s'hi fundaren l'Asociación Literaria de Gerona (1872-1901) i la REVISTA DE GERONA (1876-1895)». Ben a prop, a les Voltes d'en Rosés, una placa ens indica l'edifici on nasqué Miquel de Palol i Felip (1885-1965), escriptor i polític.

Al número 14 de la Rambla hi ha la casa natal de l'escriptor Jaume Ministral i Masià (Girona, 1914 - Barcelona, 1982) i, pujant cap al pont de Pedra, el monument dedicat a Carles Rahola, amb unes paraules colpidores: «Que no torni a aixecar-se el patíbul en el clos august de la noble i estimada Girona ni en qualsevol altre indret del món».

Abans de deixar la Rambla, anem on hi havia el Bar Norat, un establiment que van inaugurar els pares de Laura Norat, esposa de Laureà Dalmau i Pla. En aquest espai llegim aquesta inscripció: «Sota aquestes voltes Santiago Rusiñol i Prats (Barcelona, 1861 - Aranjuez, 1931), pintor i escriptor, hi residí tertúlies de cafè durant els seus sojorns anuals a la ciutat».

El doctor Laureà Dalmau i Pla, metge, escriptor i polític (Agullana, 1886 - Girona, 1969), precisament està representat en una estàtua de bronze davant la Casa de Cultura amb unes paraules que sempre es fan llegir: «A Catalunya: No tenia prou ulls per abraçar-la tota, ni prou cor per estimar-la com ella es mereixia». De cop hem recordat que un dels metges de Josep Pla va ser el doctor Francesc Dalmau (1915-2003), fill de Laureà Dalmau, la qual cosa ens condueix al monument que l'escriptor de Llofriu té dedicat a la plaça que en porta el nom, l'autora del qual és Pia Crozet. Diu això: «Anàvem passant el carrer de Pedret quan de sobte Girona se'ns presentà sota l'arc de la tartana, amb tota la seva impressionant monumentalitat. Fou com una fuetada. Vaig sentir el primer gran xoc de la meua vida (Josep Pla, 1897-1981)».

Ben a prop, la A de Joan Brossa. Una damunt la teulada del Museu del Cinema i una altra sobre una columna de la plaça de Santa Susanna: formen el personal homenatge al setè art del poeta, dramaturg i artista plàstic barceloní.

I, continuant en aquesta zona, al carrer de les Hortes hi ha una placa just davant la casa on nasqué Aurora Bertrana i, és clar, d'Aurora passem al seu pare, el també escriptor Prudenci Bertrana, que a la plaça de Catalunya té dedicat un bust que el recorda.

Cada un d'aquests personatges donaria per fer una ruta sencera. De fet, ja n'hi ha algunes de projectades. Hi ha molts altres referents i moltes altres rutes organitzables, certament. Ens agradaria, per exemple, poder veure pels carrers de la ciutat més dibuixos culturals, citacions, frases fetes, refranys, textos d'autors diversos... Un

bon exemple: els fulls de «Girona, mots i flors», apadrinats pel Consorci per a la Normalització Lingüística, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament, que es varen penjar durant els mateixos dies de Temps de Flors a molts establiments de Girona, i en els quals es relacionava el nom d'una flor amb informació i un text literari.

I ja per acabar

Exercicis com els que hem proposat, n'estem convençuts, no sols obren moltes portes educatives, sinó que també faciliten la relació social amb els convilatans. Us n'adoneu, que els diferents indrets d'una població (en aquest cas, Girona) són un voluminós llibre obert, amb milers de pàgines de classes prometedores i suggeridores que conviden a relacionar coneixements ben diversos vinculats amb totes —totes— les àrees, a trenar-los amb traça i a aprofundir-hi? I una altra cosa molt important: contribueixen a ampliar les competències, ja que fan que els alumnes creixin, que es facin grans i esdevinguin ciutadans cívics, respectuosos i compromesos amb el bé comú. En definitiva, més bons ciutadans i més bones persones, i que estimin més, molt més, el patrimoni de la ciutat, de la comarca i del país.

En el llibre *Caminar*, l'escriptor i filòsof estatunidenc Henry David Thoreau explica el que va contestar la serventa de William Wordsworth a un viatger que li va demanar que li mostrés l'estudi del poeta: «Aquesta és la seva biblioteca, però el seu estudi és a l'aire lliure».

Doncs això mateix: sí, cal passar moltes hores a les aules escolars, però també cal, de tant en tant, sortir-ne i fer classes de quilòmetre zero.

>> Placa del carrer de l'Albereda de Girona que indica on va néixer Ferran Agulló.
Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. EL PUNT (LLUÍS SERRAT MASFERREER).